

Mokslinio gyvenimo kronika

Archeologijos katedros mokslinės veiklos apžvalga

2017 metai

Konferencijos, seminarai

2017 m. keturioliką kartą Lietuvos nacionalinio muziejaus surengtuose tęstiniuose skaitymuose, dedikuotuose žymiai archeologei prof. Marijai Gimbutienei (1921–1994), balandžio 12 d. doc. dr. Egidijus Šatavičius skaitė pranešimą „Stipriai suardytų archeologinių vietovių tyrimai: Skarulių atvejis“.

2017 m. balandžio 28 d. Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos 150 metų proga organizuotoje mokslinėje konferencijoje „Marijampolės Rygiškių Jono gimnazija 1867–2017 m.“ pranešimus skaitė prof. dr. Albinas Kuncevičius – apie savo vykdytus archeologinius tyrinėjimus, ir doc. dr. Algimantas Merkevičius tema „Sūduvos krašto priešistorė“.

2017 m. gegužės 25 d. 21-oje mokslinėje Kauno istorijos konferencijoje „Miestas Nemuno ir Neries santakoje“ dokt. Gabrielė Gudaitienė skaitė pranešimą „Tūkstančiai metų iki miesto atsiradimo: akmens amžiaus gyventojai dabartinėje Kauno teritorijoje“.

2017 m. birželio 8–10 d. tarptautinėje konferencijoje Belgrade (Serbija) „XVIII UNIVERSEUM NETWORK MEETING“ dokt. Justina Kozakaitė skaitė pranešimą „Osteological Human Collection in the Vilnius University, Faculty of Medicine (Lithuania)“.

2017 m. rugpjūčio 30 d.–rugsėjo 3 d. XXIII Europos archeologų asociacijos kongrese Mastrichte (Nyderlandai) pranešimus skaitė: doc. dr. Gintautas Vėlius – „Anti-Soviet Partisan Warfare in Lithuania in 1944–1965. History, Archaeology, and Heritage Protection“; dokt. Skaistė Ardavičiūtė-Ramanauskienė – „Apostle Spoons in Lithuania“; dokt. Mindaugas Grikpėdis – „Agricultural Delay in the East Baltic. What are the Reasons of for This?“ (bendraautorė doktoranto vadovė dr. G. Keen); dokt. Karolis Minkevičius – „Settlement Dynamics and Agricultural Development of Societies in Lithuania in the First Millenium AD“ (bendraatoriai doc. dr. Gintautas Vėlius (Vilniaus universitetas (VU)) ir dr. Rokas Vengalis (Lietuvos istorijos institutas (LII)); dokt. Agnė Žilinskaitė – „Economic Archaeology – the Way to Understand the Evolution of Once-living People. The Case of Eastern Baltic Region“; dr. Giedrė Piličiauskienė – „Seal Exploitation in SE Baltic during 3900–2300 CAL BC“; dr. Giedrė Piličiauskienė pristatė bendrai parengtą pranešimą „Why to re-excavate Wetland Sites? Two Examples from Lithuania“ (bendraatoriai dokt. Karolis Minkevičius, VU; dr. Gytis Piličiauskas, LII; dr. Dalia Kisielienė ir dr. Gražina Gryguc, Gamtos mokslų centro Kvartero laboratorija).

2017 m. rugsėjo 6–8 d. Helsinkyje (Suomija) vykusioje Šiaurės Europos archeobotanikos grupės (*Nordic Archaeobotany Group*) konferencijoje pranešimus skaitė dokt. Mindaugas Grikpėdis – „From Grasses to Buckwheat: The Beginings of Plant Cultivation in the Eastern Baltic“ (bendraautorė doktoranto vadovė dr. G. Keen) ir dokt. Karolis Minkevičius – „Earliest Indications of Crop Rotation during the Late Iron Age in North West Lithuania“.

2017 m. rugsėjo 7–9 d. Klaipėdoje ir Biržuose vyko tarptautinė mokslinė konferencija „Reformacijos idėjų atgarsiai tarp Gdansko ir Talino. Kultūrinio transfero ypatumai“. Joje prof. Albinas Kuncevičius drauge su prof. Rimvydu Laužiku (VU Komunikacijos fakultetas) skaitė pranešimą „Radvilų tėvonijos archeologiniai tyrimai Dubingiuose ir jų paveldo vertės“.

2017 m. rugsėjo 16 d. Marijampolėje, buv. Kvietiško dvare, vyko Europos paveldo diena „Kvietiško dvaro sakmė“, kurios metu organizuota mokslinė konferencija – pokalbis prie apskritojo stalo „Dvaras ir miestas – istorijos blyksniai“. Doc. dr. A. Merkevičius skaitė pranešimą „Marijampolės apylinkių ankstyvasis apgyvendinimas“.

2017 m. rugsėjo 20–22 d. Zamostėje (Zamość, Lenkija) vykusioje konferencijoje „Cherven’s Towns – the Golden Apple of Polish Archaeology“ doc. dr. Justina Poškienė skaitė pranešimą „Lithuanian Troy: Management and Interpretation of Kernavė, UNESCO World Heritage Archaeological Site“.

2017 m. rugsėjo 27 d. Trakų istorijos muziejaus organizuotoje konferencijoje „Atstatyti Medininkų piliai – 5 metai“ prof. dr. Albinas Kuncevičius skaitė pranešimą „Seniausios mūrinės Lietuvos pilys“.

2017 m. spalio 19–21 d. organizuota tarptautinė mokslinė konferencija „Piliakalniai. Nuo atsiradimo iki šių dienų“, skirta Piliakalnių metams¹ paminėti. Renginį organizavo Vilniaus universiteto Archeologijos katedra, Seimo Švietimo ir mokslo komitetas, Klaipėdos universiteto BRIAI, Lietuvos archeologijos draugija bei Švietimo ir mokslo ministerija. Konferencijoje pranešimus skaitė ne tik Lietuvos archeologai ir kitų mokslo sričių mokslininkai, bet ir svečiai iš užsienio – Latvijos, Estijos, Vokietijos, Švedijos, Lenkijos, Rusijos, Čekijos. Spalio 19 d. konferencija vyko Seimo I rūmų Konstitucijos salėje. Antrąją renginio dieną dalyviai lankė Lietuvos piliakalnius, trečiąją dieną konferenciją užbaigė pranešimų ir diskusijų sesija Klaipėdos universitete. Iš viso konferencijos metu buvo perskaityti 25 pranešimai. Konferencijoje pranešimus skaitė šie Vilniaus universiteto Archeologijos katedros dėstytojai ir doktorantai: doc. dr. Algimantas Merkevičius – „Piliakalnių atsiradimas Lietuvoje. Nuo neįtvirtintų gyvenviečių prie įtvirtintų bendruo-

meninių centrų“; doc. dr. Egidijus Šatavičius – „Anksstyvieji piliakalniai Rytų Lietuvoje“; doc. dr. Gintautas Vėlius – „Kernavės piliakalniai geležies amžiuje“ (bendraautoris dr. Rokas Vengalis); prof. dr. Albinas Kuncevičius – „Senieji Trakai: piliakalnis ir mūrinė pilis“; dokt. Dovilė Baltramiejūnaitė – „Apžiesta keramika jotvingių piliakalniuose“.

2017 m. spalio 26 d. Pasvalio krašto muziejaus organizuotoje konferencijoje „Archeologinis paveldas: nuo akmens amžiaus iki Radvilų“, skirtoje Piliakalnių metams, prof. dr. Albinas Kuncevičius skaitė pranešimą „Dubingiai – Radvilų tėvonija (archeologiniai tyrimai ir atradimai)“.

2017 m. spalio 26–29 d. Kopenhagos universitete (Danija) vykusioje konferencijoje „Crossroad Archaeology: Global Narratives of Local Encounters“, skirtoje archeologui Klavsui Randsborgui (1944–2016) atminti, doc. dr. Algimantas Merkevičius skaitė pranešimą „Boats of Stone, Raids of War and Cultural Diplomacy across the Baltic Sea in the Bronze Age“.

2017 m. lapkričio 9–11 d. tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Komunistiniai totalitariniai režimai Europoje: genezė, ypatumai, atmintis“ Lvove (Ukraina) doc. dr. Gintautas Vėlius skaitė pranešimą „Komunizmo aukų palaidojimų Lietuvoje paieška ir tyrimai“ (bendraautoris Dalius Žygelis, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras).

2017 m. lapkričio 14–18 d. Sankt Peterburgo valstybiniame universitete surengtoje IV tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Archeologijos šaltiniai ir kultūros genezė“ doc. dr. Aleksiejus Luchtanas drauge su Kauno fakulteto vyriausiuoju mokslo darbuotoju Olegu Poliakovu skaitė bendrai parengtą pranešimą „Галинды на просторах Европы: История одной псевдонаучной гипотезы“ („Galindai Europos platybėse: vienos pseudomokslinės hipotezės istorija“).

2017 m. lapkričio 15–16 d. Vilniaus universiteto Istorijos fakultete vykusioje tarptautinėje konferencijoje „Teaching History at the University – Ideas, Pro-

¹ Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į tai, kad piliakalniai yra svarbūs, didelę mokslinę ir kultūrinę vertę turintys tautos praeities pažinimo šaltiniai, 2017-uosius buvo paskelbęs Piliakalnių metais.

blems and Challenges“ (organizatoriai – Vilniaus universitetas, Istorijos fakultetas ir Transnacionalinės istorijos draugija; rėmėjas – Švedijos Karalystės ambasada) doc. dr. Justina Poškienė skaitė pranešimą „The Module Study System at Vilnius University, Faculty of History: Opportunities and Challenges“.

2017 m. lapkričio 24 d. Vilniaus universiteto Istorijos fakultete vykusioje tarptautinėje konferencijoje „Tarp Vakarų ir Rytų krikščionybės tradicijų: Vilniaus Švč. Trejybės šventovė ir vienuolynas XIV–XIX a.“ lektorė Justina Kozakaitė skaitė pranešimą „The Holy Trinity Church as Necropolis: Burials in the Crypt“.

2017 m. lapkričio 24–25 d. Lietuvos archeologijos draugijos tarptautinėje konferencijoje „Naujausi archeologiniai tyrinėjimai“, kuri vyko Palangos kurorto muziejuje, pranešimus skaitė doktorantė Elina Ananyevskaya – „Lietuvių archeologiniai tyrimai Kazachstane: tyrimų istorija ir naujausi atradimai“, ir Rasa Valatkevičienė – „Naujausi gemologiniai ir metalų lydinių sudėties tyrimai: XVII a. Nasvytalių (Šilalės r.) lobio juvelyrinių dirbinių atvejis“.

2017 m. lapkričio 30–gruodžio 2 d. Helsinkio universiteto (Suomija) organizuotame 8-ajame Baltijos šalių ir Suomijos teorinės archeologijos seminare „BASE 8: Archaeology and Analogy“ doc. dr. Algimantas Merkevičius skaitė pranešimą „Material Culture and Concept of Analogy: An Example from the Baltic Bronze Age“.

Doktorantų seminarai

2017 m. balandžio 20–21 d. Klaipėdos universiteto BRIAI ir Lietuvos istorijos instituto VIII nacionaliniame istorijos krypties doktorantų moksliniame seminare Rasa Valatkevičienė skaitė pranešimą „XIV–XVII a. archeologiniai radiniai su brangakmeniais: tyrimų galimybės ir rezultatai“.

2017 m. gegužės 3 d. Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto ir Lietuvos istorijos instituto doktorantų seminare pranešimus skaitė Skaistė Ardavičiūtė-Ramanauskienė – „Stalo įrankiai Vilniaus miesto archeo-

loginėje medžiagoje“, ir Agnė Žilinskaitė – „Ekonominės archeologijos teorijos pritaikymas priešistorinių bendruomenių tyrimuose“.

2017 m. gruodžio 6 d. Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto ir Lietuvos istorijos instituto doktorantų seminare Elina Ananyevskaya skaitė pranešimą „Increasing Social Complexity in the Early Iron Age Central Kazakhstan. Based on the Results of Stable Isotope Analysis of Human and Animal Bone Collagen“.

Paskaitos, diskusijos

2017 m. kovo 15 d. mokslininkų paskaitų ciklo „Miesto gamta: pradedant mokslu“, lydinčio Nacionalinės dailės galerijos parodą „Miesto gamta: pradedant Vilniumi“, metu dokt. Justina Kozakaitė skaitė paskaitą „Atsargiai! Kertate Vilniaus miesto ribas! Vilniaus miesto gyventojų smurtas ir nelaimingi atsitikimai XVI–XVIII a.“

2017 m. bendrame „Delfi“ ir Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto projekte „Istorijos laboratorija“ (kuris truko du mėnesius) DELFI TV konferencijoje gegužės 2 d. apie tai, kas nutiko su yrančiu Gedimino pilies kalnu, ar tikrai jis gali nugriūti, ką reikia daryti, norint to išvengti, diskutavo Archeologijos katedros vedėjas prof. dr. Albinas Kuncevičius ir Istorijos teorijos ir kultūros istorijos katedros doc. dr. Aurimas Švedas.

2017 m. paskaitų ciklo „Colloquia Historica: Neįgalieji, visuomenė ir medicija“ metu gegužės 10 d. dokt. Justina Kozakaitė skaitė paskaitą „Neįgalieji ir jų vieta visuomenėje. Bioarcheologiniai duomenys“.

2017 m. rugsėjo 14 d. nacionalinio mokslo festivalio „Erdvėlaisis Žemė“ metu doc. dr. Aleksiejus Luchtanas organizavo renginį „Baltų genčių karyba: ginkluotė ir jos rekonstrukcija“. Renginio metu ne tik buvo pasakota apie baltų genčių karybą nuo I tūkst. vidurio iki Mindaugo valstybės susidarymo bei karų su kryžiuočiais pradžios XIII a., bet ir buvo galima pasimatuoti ir išbandyti senųjų laikų karių aprangą ir ginklus.

2017 m. spalio 17 d. Vilniaus universiteto Istorijos fakultete buvo organizuotas renginys „Palaidojimai

bažnyčių kriptose ir jų tyrimai“, kurio metu buvo pristatyti kunigaikščių Radvilų palaidojimų Nesvyžiaus Dievo Kūno bažnyčios kriptose tyrimų rezultatai. Renginyje dalyvavo tyrimus vykdę Lietuvos tyrėjai ir svečiai iš Baltarusijos. Pranešimus skaitė doc. dr. Justina Poškienė – „Palaidojimai bažnyčių kriptose: tyrimai ir pritaikymas lankymui (Lietuvos patirtys)“; dokt. Justina Kozakaitė – „Ligų kankinami galingieji: pastabos iš antropologo dienoraščio“; aukšč. kateg. restauratorė Vytautė Lukšėnienė – „Mirusiųjų daiktai apie gyvuosius: įkapių tyrimai“, istorikas Martynas Jakulis pateikė istorinių duomenų apie Nesvyžiaus Radvilų sveikatą.

2017 m. gruodžio 8 d. Lietuvos archeologijos draugijos, Vilniaus universiteto Archeologijos katedros ir Metalo ieškiklių naudotojų asociacijos iniciatyva buvo organizuotas seminaras „Metalo ieškikliai Lietuvos archeologijoje“. Seminaro metu buvo aptartos asociacijos „Metalo ieškiklių naudotojų klubas“ veiklos kryptys, metalų ieškiklių galimybės bei archeologiniai tyrimai, kuriuose archeologams talkino asociacijos nariai. Skaityti pranešimai: „Didžioji ieškotojų diena Medvėgalyje: rezultatai ir patirtys“ (doc. dr. G. Zabiela); „Kompleksiniai tyrimai Kernavėje“ (dr. R. Vengalis); „Lietuvos partizaninio karo objektų tyrimo atvejai“ (doc. dr. G. Vėlius). Seminare gausiai dalyvavo archeologai. Renginį vedė doc. dr. Gintautas Vėlius.

2017 m. gruodžio 13 d. Nacionaliniame muziejuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose įvyko Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Metų paskaita visuomenei „Mokslininkai bažnyčių kriptose: kunigaikščių Radvilų palaidojimų Nesvyžiaus Dievo Kūno bažnyčioje tyrimai“. Viešojoje paskaitoje istorikas dr. Martynas Jakulis, Archeologijos katedros dokt., lektorė Justina Kozakaitė ir aukščiausiosios kategorijos restauratorė Vytautė Lukšėnienė pristatė 2016–2017 m. vykdytų kompleksinių – istorinių, antropologinių ir archeologinių – tyrimų rezultatus.

Išvykos

2017 m. vasario 10–12 d. prof. dr. Albinas Kuncėvičius dalyvavo Briuselyje vykusiame MERC (*Medieval Archaeology Research Group*) posėdyje, kuriame

buvo patvirtintos XXIII EAA kongreso 2017 m. Maastrichte viduramžių archeologų pranešimų temos bei aptartos pagrindinės XXIV EAA kongreso 2018 m. Barselonoje gairės.

2017 m. vasario 25–26 d. dokt. Mindaugas Grikpėdis dalyvavo Readingo universiteto (Jungtinė Karalystė) surengtame seminare „Integrated Microscopy Approaches in Archaeobotany“.

2017 m. kovo 30–31 d. dokt. Karolis Minkevičius dalyvavo IMASS (*Integrated Methods in Archaeological Settlement Studies*) konferencijoje bei mokymuose Amsterdame (Nyderlandai).

2017 m. kovo 20–24 d. dokt. Elina Ananyevskaya dalyvavo Kylyje (Vokietija) vykusioje konferencijoje „International open Workshop. Socio-Environmental Dynamics over the last 12 000 years: The Creation of Landscapes V“, kur pristatė standinį pranešimą „Possible Economic Drivers behind Construction of Turgai Geoglyphs“.

2017 m. rugpjūčio 30–rugsėjo 3 d. prof. dr. Albinas Kuncėvičius buvo išvykęs dalyvauti XXIII Europos archeologų asociacijos (EAA) kongrese Maastrichte (Nyderlandai).

2017 m. liepą–rugsjūtį dokt. Elina Ananyevskaya mokslinės kelionės Kazachstane metu kaupė medžiagą būsimai disertacijai „Economy of the Kazakh Steppe Populations during the Time of Geoglyphs Construction in Turgay Region, Kazakhstan“.

2017 m. rugsėjo 16–24 d. doc. dr. Aleksiejus Luchtanas dalyvavo XXIII gyvosios archeologijos festivalyje Biskupine (Lenkija).

Svečiai

2017 m. vasario 28 d. Lietuvos archeologijos draugijos taryba ir Archeologijos katedra organizavo Vilniaus pilių rezervato tvarkymo plano pristatymą, kuriame dalyvavo projekto vadovė Giedrė Miknevičienė.

2017 m. gegužės 2 d. Tartu universiteto dr. Ester Oras skaitė viešą paskaitą „Organic Residue Analysis and Archaeological Research“.

2017 m. gruodžio 14 d. Vilniaus universiteto Bioarcheologijos tyrimų centro kvietimu buvo atvykęs Jorko universiteto dr. Davidas Ortonas. Jis skaitė paskaitą „Pirenne’s Rodents? Rat Bones as a Proxy for Trade and Urbanism in Medieval Europe“.

Pripažinimas

2017 m. Prezidentė Dalia Grybauskaitė Liepos 6-osios – Valstybės dienos – išvakarėse už nuopelnus Lietuvos Respublikai ir už Lietuvos vardo garsinimą pasaulyje ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Karininko kryžiumi apdovanojo Archeologijos katedros prof. dr. Albiną Kuncevičių.

Disertacijos

2017 m. vasario 3 d. Archeologijos katedros dokt. Irena Kaminskaitė apgynė disertaciją „Mediniai dirbiniai Vilniaus Žemutinėje pilyje archeologiniais duomenimis“ humanitarinių mokslų srities, istorijos mokslo krypties daktaro laipsniui gauti. Mokslinis vadovas – prof. dr. Albinas Kuncevičius.

2017 m. rugsėjo 8 d. Archeologijos katedros dokt. Gediminas Petrauskas apgynė disertaciją „Laidosena viduramžių Lietuvoje: mirusiųjų deginimo paprotys“ humanitarinių mokslų srities, istorijos mokslo krypties daktaro laipsniui gauti. Mokslinis vadovas – prof. dr. Albinas Kuncevičius.

Projektai

2017 m. buvo tęsiamas projektas „Vilniaus pilių gyventojai XIV–XVIII a. Socialinė struktūra ir kasdienybė“ (projekto vadovas dr. Povilas Blaževičius, vykdytojai dr. Heidi Luik, dr. Giedrė Piličiauskienė, Neringa Dambrauskaitė, Toma Zarankaitė). Dalyvauta XXIII Europos archeologų asociacijos kongrese Mistrichte (Nyderlandai) su pranešimu „Waste Talks: Filthy Context of Vilnius Lower Castle (13th–17th C.)“ (pranešimo bendraautorai dr. Povilas Blaževičius, dr. Giedrė Piličiauskienė ir Saulius Rumbutis, Tado Ivanausko zoologijos muziejus).

2017 m. lapkričio 1 d. pradėtas vykdyti projektas „Valstybingumo kraštovaizdis: aplinkos transformavimas Lietuvos istorinėse sostinėse“ (projekto vadovas prof. dr. Albinas Kuncevičius, vykdytojai doc. dr. Gintautas Vėlius, dr. Rokas Vengalis, doc. dr. Justina Poškienė, doc. dr. Regina Prapiestienė).

Renginiai moksleiviams

2017 m. kovo 7 d. Lietuvos mokytojų asociacijos renginyje, kurį organizavo Kultūros paveldo departamentas, dokt. Gabrielė Gudaitienė pristatė akmens amžiaus archeologijos pateikimo moksleiviams koncepciją.

2017 m. Jaunųjų istorikų mokyklos, kurią organizuoja Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras ir Vilniaus universiteto Istorijos fakultetas 9–12 klasių moksleiviams, užsiėmimų metu kovo 16–17 d. skaitytos šios paskaitos: dr. Giedrė Piličiauskienė – „Ką pasakoja gyvūnų kaulai: zooarcheologiniai tyrimai“; prof. dr. Albinas Kuncevičius – „Gedimino kalno griūtis“; dokt. Skaistė Ardavičiūtė-Ramanauskienė – „Vilniaus miestiečių kasdienybė archeologijos duomenimis“; doc. dr. Algimantas Merkevičius – „Archeologijos raida. Svarbiausi archeologiniai atradimai“, ir dokt. Gabrielė Gudaitienė – „Kaip naujosios technologijos atveria duris į akmens amžių“.

2017 m. birželį kraštotylinėje vaikų stovykloje „Piešiamie piliakalnius ir pilis“ dailininko Kajetono Sklėriaus (1876–1932) tėviškėje Kunigiškių kaime (Anykščių r.) dokt. Karolis Minkevičius organizavo archeologinę pažintinę ekskursiją į Juodonių piliakalnį ir supažindino su šio piliakalnio istorija bei archeologiniais tyrimais.

2017 m. gruodžio 5 d. Vilniaus universiteto mokslininkai lankėsi Marijampolės Sūduvos gimnazijoje. Išvykoje dalyvavęs doc. dr. Algimantas Merkevičius moksleiviams papasakojo apie Istorijos fakultetą, archeologijos ir istorijos studijas.

Violeta Vasiliauskienė